

METODIKA

VEDENÍ UŽIVATELŮ K VĚTŠÍ MÍŘE SAMOSTATNOSTI VČETNĚ PRÁCE S RIZIKEM

ÚVOD

Cílem této metodiky je popsat systém práce s riziky tak, aby pracovníci mohli bezpečně vést uživatele k větší míře samostatnosti a snižovali jejich závislost na sociální službě.

Uživatelům poskytujeme podporu jakou potřebují k tomu, aby mohli bydlet v běžných domácnostech. Individuálně je podporujeme v rozhodování ve všech oblastech jejich života a směřujeme k rozvoji jejich samostatnosti. Snažíme se snižovat jejich závislost na sociální službě a připravit je k přechodu do služby s nižší mírou podpory. Uživatele vedeme k uvědomění si, že mají právo vyjádření vlastní vůle a samostatného rozhodování.

V rámci dodržování principu normality zachováváme rytmus běžného dne a týdne, oddělujeme sféru práce (vzdělávání) od sféry bydlení a volného času, umožňujeme zachování běžného ročního rytmu, respektujeme vývojové fáze člověka, jeho vlastní přání, potřebu rozhodování, nárok na uznání, život ve světě obou pohlaví, dostupnost běžného životního standardu jako základní předpoklad pro samostatný život, život v běžných životních podmínkách.

Uživatel má právo: organizovat si svůj den, rozhodovat o svém volném čase, navštěvovat a zvat si své blízké, kamarády, přátele, sousedy, rozhodovat si o vlastním bydlení (podobě svého pokoje, vybavení, umístění nábytku, uzamykat si své věci), rozhodovat se, jakým způsobem mu bude zajištěna strava (individuálně podle preferencí chuti a finančních možností), rozhodovat se, co si koupí za své finanční prostředky (jeho rozhodnutí je pouze limitováno jeho finančními možnostmi a omezeno soudním rozhodnutím), zvolit si způsob úpravy zevnějšku s ohledem na svůj vkus, rozhodovat se o svém zdraví (vybrat si vlastního lékaře, rozhodnout o způsobu léčby či dodržování léčebného postupu), rozhodovat se, jak bude osloven.

ZVYŠOVÁNÍ NEZÁVISLOSTI

Uživatel je samostatný a nezávislý

- Uživatel je podporován v plánování vlastního života a řešení různých životních situací tak, aby postupoval jako běžný občan v souladu s právem na riziko a možnost rozhodování. Má možnost zažívat pocit úspěchu a zároveň získávat dovednosti zvládat rizika, se kterými se může setkat.
- Uživatel je podporován v získávání jistoty a zručnosti při činnostech, které mají pro něj konkrétní přínos v běžných životních situacích, a to dle jeho možností, schopností a věku případně také v zaměstnání.
- Uživatel je směřován dle jeho možností a schopností k přípravě na přechod do jiné služby, s nižší mírou podpory či budoucí opuštění sociální služby.

Mimo běžné nácviky na podporu vlastní sebeobsluhy a samostatnosti při každodenních činnostech je podpora zaměřena na tři důležité oblasti:

- **Zdraví** - zdravotní péči ve službě si jednotliví uživatelé zajišťují ve spolupráci se svým opatrovníkem a s podporou pracovníků služby. Uživatel má právo na výběr vlastního lékaře, právo rozhodnout se o způsobu léčby či dodržování léčebného postupu. Má právo odmítnout přijímat medikaci či lékařem doporučenou léčbu (dieta, ...), má právo být lékařem poučen o možných zdravotních komplikacích, které mohou nastat v důsledku nedodržení léčby.

Dojednání podpory pracovníků při péči o zdraví s uživatelem sociální služby a opatrovníkem uživatele je uvedeno ve Smlouvě o poskytování sociální služby, přičemž popis způsobu podpory je uvedený v individuálním plánu a plánu rizik (odmítání léků, léčby) a evidována v souboru dokumentů Záznamu o zdraví uživatele.

- **Finance** - přenesení financí k uživateli - je pro uživatele významným posunem k normálnímu a běžnému způsobu financování svých potřeb. Motivuje uživatele hospodařit s vlastními financemi a posiluje právo rozhodovat o vlastních výdajích. Někteří uživatelé si vybírají finanční prostředky pro svou potřebu přímo z bankomatu, v jiných případech jim předávají opatrovníci finanční prostředky v hotovosti. S podporou klíčových pracovníků si plánují své běžné měsíční výdaje. Svě finanční prostředky má uživatel ve své příruční pokladně. S podporou pracovníka si vede záznamy (příjem, výdej, zůstatek o pohybu svých peněz), které dokladují paragony a stvrzenkami.
- **Stravování** - individuální nákupy a příprava stravy respektuje individuální stravovací potřebu jednotlivce, jeho finanční možnosti, chuťové preference. Zároveň podporuje rozvoj jeho dovednosti zajistit si jídlo (na co mám chuť, plánování nákupu, zda na to mám, výběr obchodu, cesta do obchodu, nákup, placení, ukládání potravin doma, příprava jídla – vaření).

Pracovníci jsou v těchto tématech proškolení nebo se účastní stáží u poskytovatelů s dobrou praxí.

Se vším výše uvedeným souvisí důkladným zjišťování potřeb uživatele s nastavením plánu podpory a individuálního plánu.

PRÁCE S RIZIKEM V CHRÁNĚNÝCH BYDLENÍCH

Ke zvýšení nezávislosti uživatelů je nutné umět správně pracovat s riziky.

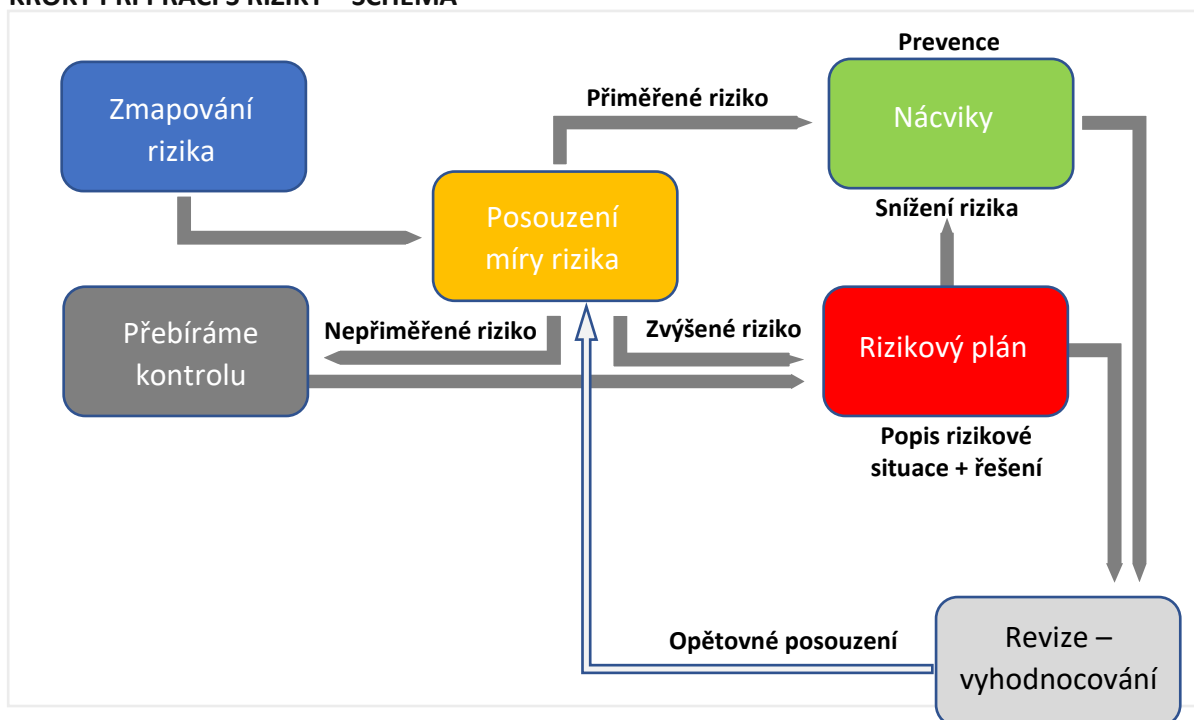
CO JE RIZIKO

- úskalí, kterému se musí člověk vyhnout
- možnost, že se naplní určitá hrozba
- možnost ztráty něčeho
- možnost, že věci nedopadnou podle plánu
- nejistota spojená s budoucím vývojem

JAK VNÍMÁME RIZIKO

Riziko je přirozenou součástí lidského života. Jako moderní sociální služba proto nezasahujeme do svobody a soukromí uživatelů, ale pracujeme se zmírněním rizik a zlepšením kvality jejich života. Uživatelé podporujeme tak, aby mohli mít příležitost se setkávat s běžnými riziky a učili se je zvládat. **Naším cílem není rizika odstranit, ale najít bezpečné řešení rizikové situace a zároveň respektovat svobodu a možnost volby uživatele.**

KROKY PŘI PRÁCI S RIZIKY – SCHÉMA

POSTUP PŘI PRÁCI S RIZIKY

I. ZMAPOVÁNÍ RIZIKA

Již při jednání se zájemcem o službu podá sociální pracovník informaci, že přiměřené riziko a práce s ním budou běžnou součástí poskytované sociální služby, že úkolem pracovníků není riziko odstranit, ale pracovat s ním. Sociální pracovník při jednání provede prvotní zmapování rizik. Po uzavření smlouvy předá informace na středisko, na kterém bude sociální služba poskytována.

Klíčový pracovník a pracovníci poskytující podporu **mají povinnost mapovat situace**, které se vztahují k oblastem nebo činnostem, **jenž se pro uživatele nebo jeho okolí mohou jevit jako rizikové.**

Příklady možných rizikových oblastí

- zdravotní rizika (zdravotní omezení, užívání léků, hygienická rizika, poškození zdraví, závislost, ...)
- rizika spojená s péčí o sebe a domácnost (používání spotřebičů, vybavení, nástrojů, ...)
- rizika spojená s pohybem/samostatným pohybem (pády, úrazy, dezorientace, ...)
- atypické chování (agrese, sebepoškozování, nerespektování pravidel a práv, obnažování se, ...)
- oblast sexuality a partnerských vztahů (ochrana vlastní osoby, zneužití jiných osob, ...)
- materiální a finanční rizika (ztráta věcí, osobních dokladů, peněz, dluhy, ...)
- práce/zaměstnání
- volný čas, sport
- nadměrná či nereálná očekávání
- ostatní (např. internet)

Klíčový pracovník je povinen analyzovat záznamy IP a vyhledávat možné příčiny rizikových situací:

- zda uživatel umí/neumí rozeznat rizikové situace
- zda uživatel umí/neumí si uvědomit následky rizik
- jaké má uživatel zkušenosti s danou rizikovou situací (zda jí někdy řešil, umí vyřešit sám)
- jaký je rozsah a četnost rizikových situací

Nikdy neřešíme hypotetická rizika, ale pouze konkrétní situace (tj. rizika, která přímo souvisí s životem a aktivitami uživatele, jeho okolím). Při mapování rizik **vycházíme ze záznamů IP** (plán podpory, záznam o průběhu služby, deník bytu, záznamy o zdraví, ...). **Všechna rizika musí být specifikována naprosto konkrétně:** kdy, kde, při jaké činnosti...atd. Nad riziky se zamýšlíme společně s uživatelem, opatrovníkem, rodinnými příslušníky, popř. jinými osobami, které uživatele znají.

II. POSOUZENÍ MÍRY RIZIKA

Klíčový pracovník po zjištění rizika předloží vedoucímu střediska (plánovači) analyzované záznamy. Vedoucí střediska (plánovač) zajistí setkání pracovního týmu. Tým posoudí míru rizika. Posouzení v týmu je důležité, neboť je potřeba minimalizovat subjektivitu pohledu klíčového pracovníka. V týmu se vyhodnocuje konkrétní riziko, míra rizika podle závažnosti a hledá shoda na konkrétním rizikovém plánu. Pracovníci týmu dávají návrhy na možné rizikové situace (jakou míru podpory potřebuje uživatel, aby neublížil sobě, nebo druhým).

Tým posuzující rizika:

- **klíčový pracovník** – je iniciátorem schůzky, předkládá týmu podklady, tvoří krizový plán
- **vedoucí střediska (plánovač)** – je zodpovědný za včasné svolání týmu, řídí a vede jednání týmu, podílí se na tvorbě krizového plánu
- **pracovník č.1** (pracovník bytu/domácnosti, kde žije uživatel)
- **pracovník č.2** (pracovník střediska)
- **sociální pracovník** – je arbitrem a metodickým vedoucím týmu

Je vhodná spolupráce s opatrovníkem, rodinným příslušníkem, popř. dalšími zainteresovanými osobami (dobrovolník, zdravotní pracovník, externí odborník, ...).

V pracovním týmu každý člen individuálně ohodnotí riziko podle svého úhlu pohledu, a to pomocí bodové škály (rozsahu 1-10).

Součet všech bodů se poté vydělí počtem pracovníků = míra rizika.

Míra rizika – bodová škála

Přiměřené				Zvýšené				Nepřiměřené	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Přiměřené riziko				Zvýšené riziko				Nepřiměřené – nepřijatelné riziko	
Uživatel má situaci pod kontrolou.				Pracovní tým přebírá nad rizikovou situací částečnou kontrolu a nabízí uživateli podporu.				Kontrolu nad situací plně přebírá pracovní tým.	
O situaci si rozhoduje sám uživatel.				Pracovníci vyjednávají s uživatelem o řešení situace, rozhodují se spolu, jak situaci řešit.				Tým rozhoduje, jak bude situace řešena.	
Respektujeme nezávislost uživatele, uživatel má odpovědnost za rozhodnutí.				Část odpovědnosti nese tým (návčik) a část nese uživatel (respektování dohodnutých pravidel).				Odpovědnost je na straně týmu – zajišťujeme bezpečí uživateli.	
NENÍ NUTNÉ OPATŘENÍ				TÝM SESTAVÍ RIZIKOVÝ PLÁN				TÝM SESTAVÍ RIZIKOVÝ PLÁN	

Míru rizika určuje

- **Následek = jaké nebezpečí uživateli skutečně hrozí** (např. zabloudění, zranění, smrtelný úraz)
- **Pravděpodobnost výskytu rizika** (např. riziko je téměř vždy, málo, v některých situacích)
- **Jak si uživatel uvědomuje míru rizika a možné následky** (např. přeceňuje se, podceňuje své schopnosti, nedokáže si dostatečně uvědomit, co mu hrozí)
- **Zkušenosti uživatele s rizikem** (zda má osobní zkušenost, jak situaci řešil, co následovalo...)

Při vysoké pravděpodobnosti a vážných následcích se vždy bude jednat o nepřijatelné riziko. Nízká pravděpodobnost a malé následky mohou být posouzeny jako přijatelné riziko.

Cílem podpory uživatele při práci s riziky je, aby se snižovala míra rizik a ubývalo rizik nepřiměřených.

III. RIZIKOVÝ PLÁN

Na podkladě výsledku pracovního týmu, kdy výsledná míra rizika byla vyhodnocena jako zvýšené nebo nepřiměřené riziko, vytvoří klíčový pracovník společně s vedoucím střediska (plánovačem) rizikový plán. Rizikový plán se poté stává nedílnou součástí IP uživatele.

Aktuální rizikový plán je uložen ve složce uživatele a musí být přístupný všem pracovníkům, aby mohli postupovat podle stanovených opatření. Neaktuální rizikové plány se archivují.

IV. NÁCVIKY

Rizika a rizikové situace snižujeme pomocí návčiků (tyto provádíme v rámci akčních IP)

V. REVIZE – VYHODNOCOVÁNÍ RIZIKOVÉHO PLÁNU

- Musí být provedeno alespoň **1x ročně**
- Musí být provedeno **vždy**, pokud nastala nová situace, která je spojena s daným rizikem (např. se trvale změnil zdravotní stav, schopnosti uživatele)
- Pokud uživatel nabyl dovednost v určité oblasti tak, že jsme díky tomu snížili riziko na „přiměřené“

Stále se opakující riziko přehodnotíme a zapíšeme informaci, že v rámci revize není pravděpodobné, že by se riziko někdy minimalizovalo. **Rizikový plán už dále nerevidujeme a podporu uživateli popíšeme v Plánu podpory.**

Praktické příklady:

Příklad č.1

1. klíčový pracovník zvážil míru rizika na 4
 2. pracovník č.1 zvážil míru rizika na 1
 3. pracovník č.2 zvážil míru rizika na 8
 4. vedoucí střediska (plánovač) zvážil míru rizika na 4
 5. sociální pracovník zvážil míru rizika na 3
- součet bodů je 20 : 5 pracovníky = výsledná míra rizika 4 body

Výsledné hodnocení míry rizika bylo týmem vyhodnoceno jako „**přiměřené riziko**“

Příklad č.2

1. klíčový pracovník zvážil míru rizika na 4
 2. pracovník č.1 zvážil míru rizika na 4
 3. pracovník č.2 zvážil míru rizika na 8
 4. vedoucí střediska (plánovač) zvážil míru rizika na 4
 5. sociální pracovník zvážil míru rizika na 5
- součet bodů je 25 : 5 pracovníky = výsledná míra rizika 5 bodů

Výsledné hodnocení míry rizika bylo týmem vyhodnoceno jako „**zvýšené riziko**“ – tým sestaví rizikový plán.

Příklad č.3

1. klíčový pracovník zvážil míru rizika na 10
 2. pracovník č.1 zvážil míru rizika na 9
 3. pracovník č.2 zvážil míru rizika na 9
 4. vedoucí střediska (plánovač) zvážil míru rizika na 8
 5. sociální pracovník zvážil míru rizika na 9
- součet bodů je 45 : 5 pracovníky = výsledná míra rizika 9 bodů

Výsledné hodnocení míry rizika bylo týmem vyhodnoceno jako „**nepřiměřené riziko**“ – tým sestaví rizikový plán.